

Соціальна структура українського суспільства: стратифікаційний підхід

ПЛАН:

1. Актуалізація попередніх знань
2. Трансформація соціальної структури:
 - 2.1. Соціальна структура України: радянський період
 - 2.2. Соціальна структура України: період незалежності

Актуальність та практичне значення теми:

Модернізаційні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, вимагають знань різних аспектів суспільства як соціального феномена, етапів його розвитку, структури, типології, взаємодії та взаємовідносин людей, напрямів соціальних змін, соціального розвитку та соціального прогресу.

Актуалізація попередніх знань

1. Пригадати: що означає «стратифікація суспільства»? Які ключові поняття покладені в основу розуміння стратифікації?
2. Що означає термін «клас» з точки зору стратифікаційного підходу?
3. Чому стратифікацію зображають у вигляді піраміди, а не прямокутника?



Вищий клас (вищий – вищий, вищий – середній, вищий нижчий)

Середній клас (вищий - середній, власне середній, нижчий - середній)

Нижчий клас (вищий - нижчий, середній - нижчий, нижчий - нижчий)

Основні поняття, які відображають сутність стратифікації

Соціальна диференціація – розподіл суспільства на різні соціальні групи, які займають неоднакове положення у суспільстві

Нерівність – нерівномірний розподіл ресурсів суспільства: фінансів, влади, освіти, престижу між різними групами населення

Соціальна стратифікація —
це організована структура
соціальної нерівності, яка
існує в певному суспільстві
на історично визначеному
відтинку часу

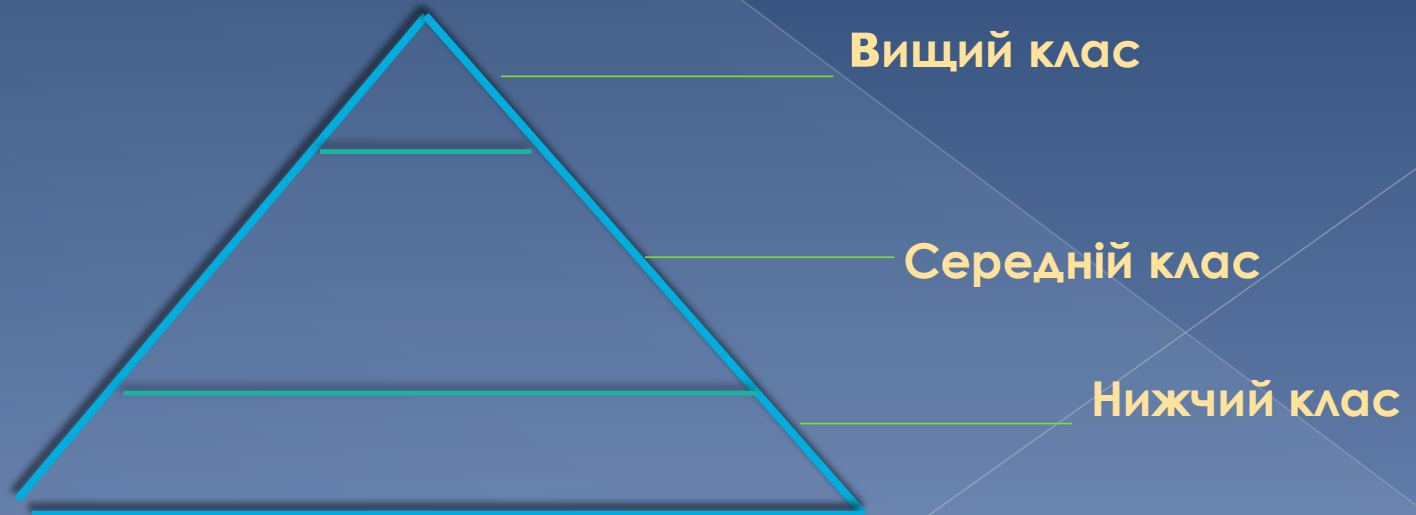
Соціальна структура України: радянський період

В Україні радянського періоду існувала думка, що глибокого розшарування (нерівності) в українському суспільстві не існувало. Тобто, стратифікації – не існувало, а у суспільстві панувала соціальна рівність на тлі існування рівноправних соціальних класів: робітничого промислового класу, трудового селянства і прошарку – трудової інтелігенції.

При цьому ідеологічна доктрина стверджувала, що кожна радянська людина має однаковий доступ до усіх суспільних благ

Соціальна структура України: радянський період

Насправді, на відміну від марксистсько-ленінського підходу до визначення стратифікації **радянського соціалістичного суспільства** (робітничий промисловий клас, трудове селянство і прошарок – трудова інтелігенція) в Україні навіть радянського суспільства існувала стратифікація за традиційною стратифікаційною моделлю



Соціальні групи, які входять до того чи іншого класу

Вищий – середній клас: в Україні радянського періоду: вища політична еліта (Секретарі КПУ, Політбюро КПУ, ЦК КПУ), вища економічна еліта (директора потужних державних підприємств, так звані «червоні директори»), міністри, голови економічних відомств, вища військова еліта - генералітет

Вищий – нижчий клас: Секретарі обкомів партії, директори промислових підприємств регіонального рівня, керівники колгоспів і радгоспів-мільонерів, директори крупних торговельних підприємств, керівники вищих навчальних закладів національного рівня, представники культури (народні і заслужені артисти тощо)

Соціальні групи, які входять до того чи іншого класу

Вищий середній клас: партійні керівники середньої ланки (секретарі райкомів, парткомів підприємств), вищий інженерний персонал підприємств (головний інженер, головний технолог і т.п.), керівники колгоспів і радгоспів середньої ланки, чиновники середньої ланки управління, керівники структурних підрозділів вищих навчальних закладів, керівники торговельних підприємств, керівники підприємств сфери побуту

Середній клас: все інше працююче населення, яке має постійний дохід у вигляді заробітної плати і може задовольнити за його рахунок базові потреби, потреби побуту і мінімальні потреби розвитку

Соціальні групи, які входять до того чи іншого класу

Нижчий вищий клас: сільгосппрацівники некваліфікованої праці, працівники некваліфікованої праці промислових підприємств, торгівлі і сфери побуту

Нижчий клас: декласовані елементи, які за радянським законодавством навіть підпадали під адміністративне і кримінальне переслідування, маргінали

ВИСНОВКИ

Зовні стратифікаційна структура українського суспільства радянського періоду виглядала більш-менш однорідною, побудованою на засадах соціальної справедливості (головна ідеологема радянського соціалістичного ладу).

Насправді, соціальна диференціація на основі нерівності існувала, хоча й була прихованою.

2.2. Соціальна структура України: період незалежності

Фактори, які вплинули на зміни в стратифікаційній соціальній структурі українського суспільства

1. Трансформації соціально-політичні
2. Трансформації соціально-економічні
3. Трансформації ціннісні (суспільні цінності, особистісні цінності)

Трансформації соціально-політичні



Міста, що входили до СРСР, входили в республіки СРСР, зараз вже незалежні держави. Таких міст було 1832.

- Колишні республіки СРСР:**
1. Азербайджанська РСР
 2. Вірменська РСР
 3. Білоруська РСР
 4. Грузинська РСР
 5. Казахська РСР
 6. Киргизька РСР
 7. Латвійська РСР
 8. Литовська РСР
 9. Молдавська РСР
 10. Російська РФСР (РРФСР)
 11. Таджикицька РСР
 12. Туркменська РСР
 13. Узбецька РСР
 14. Українська РСР
 15. Естонська РСР
 16. Карело-Фінська РСР



**ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ.
РОЗПАД РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ**

Автор: Даниленко Тетяна Вікторівна
вчитель історії та правознавства
ЗНВК№ 111

Україна

Трансформації соціально-економічні

За радянських часів в Україні була відсутня визначальна ринкова інституція - економічна самостійність господарюючих суб'єктів, тому, що більшість підприємств України належали державі, управлялись її органами, що зумовлювало високий ступінь монополізму.

Але саме економічна самостійність гарантує незалежність суб'єктів ринкової економіки, їхню економічну відповідальність.

Формування ринкової економіки

1994 - 2004

Період	Ринкові реформи	Наслідки економічних трансформацій
1994 - 2004	Масштабна приватизація	Запровадження приватної власності на засоби виробництва, створення приватного сектору економіки
	Скасування державних замовлень	Ринкова регуляція виробництва, вільна конкуренція
	Скорочення державних дотацій та залучення інвестицій	Скорочення навантаження на державний бюджет
	Цінова лібералізація (окрім на хліб, комунальні послуги і транспорт)	В умовах конкуренції, реалізуються інтереси продавця і покупця, відтворюється рівновага в економіці

Характеристики ринкової економіки

1. Різноманітність форм приватної власності і форм економічної діяльності;
2. Вільна конкуренція;
3. Цінова лібералізація і координація економічної діяльності й управління нею;
4. Формування економіки знання;
5. Підвищена увага до проблем довкілля;
6. Гуманізація економіки (економіка для людини, її самореалізації, добробуту)

Трансформації ціннісні (суспільні цінності, особистісні цінності)

В умовах сучасних суспільних
трансформацій актуалізується проблема
світоглядної переоцінки цінностей

Демократизації суспільних відносин

**Нові підходи до управління і нові критерії оцінки трудової
діяльності**

**Зростання значення професіоналізму, знань, умінь та
інтелекту**

Цінність самореалізації, власних досягнень, успіху

Поява нових соціальних груп, зумовлених розвитком ринкової економіки

Різноманіття
форм приватної
власності

Формування
економіки знання

Підвищена увага до
проблем довкілля,
гуманізація
економіки

Підприємці
(середні, малі,
ФОПи)

ІТ-спеціалісти,
консультанти,
коучери

Екологи,
правозахисники,
громадські активісти



Трансформація і Специфіка стратифікаційної структури в сучасному українському суспільстві

В сучасній Україні наявний процес трансформації стратифікаційної соціальної структури, зумовлений з одного боку, процесами демократизації та лібералізації, з іншого – залишками старого суспільства

Класи, групи впливу, статусні групи сучасного українського суспільства

Вищий – вищий клас: політичне керівництво держави, і державно-управлінська верхівка, власники національних і транснаціональних корпорацій (промислових, фінансових, аграрних)

Вищий – середній клас: Керівники регіонального рівня (політичні і державні), Топ-менеджери національних і транснаціональних корпорацій,

Вищий – нижчий клас: Крупні бізнесмени, громадські діячі, лідери думок, які впливають на прийняття рішень, представники культури (шоу-бізнесу), які впливають на громадську думку, керівники освітніх закладів національно визнаного рівня

Класи, групи впливу, статусні групи сучасного українського суспільства

Вищий – середній клас: Менеджери крупних підприємств, менеджери банківської сфери, працівники ІТ-галузі, високооплачувані спеціалісти різних сфер діяльності (бізнесу, медицини, освіти тощо), групи осіб соціально-творчої діяльності, громадські активісти, які впливають на рішення регіонального рівня

Середній клас: працівники всіх сфер діяльності, які самостійно заробляють, забезпечують собі дохід, достатній для функціонування, відновлення і розвитку

Нижчий-середній клас: працівники всіх сфер діяльності, які самостійно заробляють, забезпечують собі дохід, достатній для функціонування і частково відновлення

Класи, групи впливу, статусні групи сучасного українського суспільства

Разом із формуванням середнього класу, бідність стала помітним і постійним явищем українського суспільства з розвитком ринкової економіки

Нижчий - вищий клас: : працівники всіх сфер діяльності, які самостійно заробляють, забезпечують собі дохід, достатній лише для функціонування, соціально незабезпечені категорії (пенсіонери, люди з інвалідністю, і подібні

Нижчий клас: групи населення, які не заробляють навіть на прожиття

Нижчий - нижчий клас: декласовані елементи